

АБДУЛЛА ҚАҲҲОР ҲИКОЯЛАРИДА СИНОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ

Шахноза Турсункуловна Алмаматова

Филология фанлари номзоди, доцент в.б.,

Жиззах давлат педагогика институти

Аннотация: Синонимлар тил лексикасининг таркибий қисмидир. Айни пайтда, ўз маънолари функционал қўлланиши жиҳатдан тил стилистикаси, шунингдек нутқ маданияти билан ҳам узвий боғланган бўлиб, бу соҳада ҳам муҳим аҳамиятга эгадир. Ушбу мақолада синонимларнинг инсон нутқи жиҳоланишида эгаллаган ўрни хусусан Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида синонимлардан фойдаланиш маҳорати ҳикоялар таҳлили асосида ёритилган.

Калит сўзлар: она тили, синонимлар, лексик маъно, нутқ, ҳикоя, тил, сўзнинг маъно қирралари, семантик синонимлар, синонимик қатор, ҳикояларнинг тил хусусиятлари.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СИНОНИМОВ В РАССКАЗАХ АБДУЛЛЫ КАХХАРА

Шахноза Турсункуловна Алмаматова

Кандидат филологических наук, и.о. доцента,
Джизакский государственный педагогический институт

Аннотация: Синонимы являются неотъемлемой частью языкового словаря. При этом их значения неразрывно связаны как со стилистикой языка, так и с культурой речи с точки зрения функционального применения, что также важно в этой области. В этой статье обсуждается роль синонимов в полировке человеческой речи, особенно умение использовать синонимы в рассказах Абдуллы Каххара на основе анализа рассказов.

Ключевые слова: родной язык, синонимы, лексическое значение, речь, рассказ, язык, семантические аспекты слова, семантические синонимы, синонимические серии, языковые особенности рассказов.

THE USE OF SYNONYMS IN THE STORIES OF ABDULLAH QAHHOR

Shaxnoza Tursunqulovna Almatova

Candidate of Philological Sciences, Acting Associate Professor,
Jizzakh State Pedagogical Institute

Филология / Филология / Philology

Abstract: Synonyms are an integral part of language vocabulary. At the same time, their meanings are inextricably linked with language stylistics as well as speech culture in terms of their functional application, which is also important in this area. This article discusses the role of synonyms in the polishing of human speech, especially the skill of using synonyms in Abdullah Qahhor's stories based on story analysis.

Key words: native language, synonyms, lexical meaning, speech, story, language, semantic aspects of a word, semantic synonyms, synonymous series, linguistic features of stories.

Кириш

Тилшуносликда синонимларнинг бир-бирини инкор қилмайдиган бир неча хил таърифи берилган. Синонимлар тил лексикасининг таркибий қисмидир. Айни пайтда, ўз маънолари функционал қўлланиши жиҳатдан тил стилистикаси, шунингдек нутқ маданияти билан ҳам узвий боғланган бўлиб, бу соҳада ҳам муҳим аҳамиятга эгадир. Булар оқибатда мазкур тил ҳодисасининг назарий ва амалий аҳамияти қанчалик муҳим эканлигини кўрсатади.

Синонимлар – лексик маъноси тўлиқ ёки қисман мос келадиган, бир сўз туркумига оид фонетик жиҳатдан турли сўзлардир. Синонимлар атамаси (термини) сўзларга нисбатан ҳам, тил сатҳининг бошқа (морфема, синтактик конструкция) бирликларига нисбатан ҳам қўлланади. Синонимлар–бирлаштирувчи умумий маънодан ташқари, қўшимча маъно нозиклиги, эмоционал бўёғи, қўлланилиши каби бир қатор хусусиятлари билан ўзаро фарқладиган сўзлар ҳамдир. Ана шундай бирлаштирувчи маъно билан ўзаро боғланган сўзлар гуруҳи синонимия қаторини ташкил қилади. Синонимларни тушунишда улар қатори(синонимия қатори)даги сўзларнинг фарқли критериясини аниқлаш қандай аҳамиятга эга бўлса, ўхшаш критериясини белгилаш ҳам

шундай аҳамиятлидир. Бу ҳолатларни тадқиқотчилар турлича аниқлашади:

1) Синонимлар қаторини аниқлашда маъно бирлиги (бир хил маънони –изоҳ бизники) асос қилиб олинadиган бўлса, уларни фарқлаш стилистик хусусиятига қараб, эмоционал-экспрессив бўёқдорлигида бўлади: кўз-қароғ;

2) уларни аниқлаш маъно фарқига кўра бўлса, унда уларни фарқлаш сўзловчининг субъектив баҳоси асосида бўлади: бош-калла.

Бу қаторнинг (синонимия қатори) чегараси, ундаги сўзлар асосий сўз(доминанта)га нисбатан белгиланади.

Ўзбек тилшунослигида синонимия ҳодисасига семасиология нуқтаи назаридан ёндошилмоқда. Шу нуқтаи назардан синонимлар мазмун томонидан муайян группаларга, қаторларга бирлашадиган сўзларнинг бир кўриниши сифатида тавсифланади. Синонимларни бир группага бирлаштирадиган семантик асос, семантик критерий ўзбек тили синонимик бойлигини ўрганишда бу нуқтаи назар катта роль ўйнайди. Бу принцип асосида ўзбек тили синонимлари бўйича қатор тадқиқотлар амалга оширилди, ўзбек тилининг луғавий синонимлари луғати яратилди.

Асосий қисм

Филология / Филология / Philology

Синонимларнинг мавжудлиги бир маънони бир неча йўл билан ифодалаш имкониятини беради. Бир хил маъноли сўзлар лексик мазмунининг мос келиши абсолют синонимлар ҳосил қилади. Масалан, гул-чечак, қуёш-офтоб. Бундай мутлақ бир хил маъноли сўзларни синонимия қаторига киритмаслик керак деган қарашлар ҳам йўқ эмас. Аммо улар лексик жиҳатдан айнан бир маънони англатгани билан стилистик фарқ қилади: гулзор(чечакзор эмас). Офтобим(қуёшим эмас) ким десун (Муқумий). Демак, уларнинг тилда яшаб келиши мутлақо бир маънони ифодалаганлигида эмас, балки стилистик жиҳатдан турли вазифани бажарганликларидадир.

Семантик аспект синонимия назарияси учун жуда катта аҳамиятга эга бўлса ҳам, лекин синонимия ҳодисасининг туб моҳиятини очишда, унинг барча тур ва кўринишларини изоҳлашда бу принцип камлик қилади. Синонимия билан махсус шуғулланувчи тилшуносларнинг фикрича, синонимия проблемасини тўғри ҳал қилиш учун унинг семантик аспекти билан бир қаторда функционал аспекти ҳам ҳисобга олиниши лозим. Синонимия проблемасининг бу аспекти бўйича ўзбек тилшунослигида бир қатор ишлар қилинган. Синонимия проблемасининг семантик аспекти назария ва амалиёт учун қанчалик муҳим бўлса, унинг функционал аспекти ҳам бу соҳа учун шунчалик зарур.

Функционал нуқтаи назардан синоним сўзлар нутқда бири ўрнида бошқаси қўллана оладиган сўзлар группаси сифатида талқин қилинади. Функционал томондан синоним сўзлар нутқда бирининг ўрнида бошқаси қўллана оладиган сўзлардир. Лекин ўзаро ўрин алмашиш принципини

синонимликнинг беистисно шартига айлантирмаслик керак. Маънолари абсолют тенг келадиган икки ва ундан ортиқ сўзни топиш қийин бўлгани сингари, ҳар қандай шароитда ўзаро ўрин алмашадиган икки ва ундан ортиқ сўзни ҳам топиш осон эмас.

Бу ҳақда юқорида гул ва чечак сўзлари мисолида айтилди. Яна бир мисол: кўп ва мўл сўзлари бир қарашда ҳар қандай конструкцияда, контекстда ўрин алмашадиган – синонимларга ўхшайди. Аммо уларнинг нутқда қўлланишига назар ташласак, уларнинг ўрин алмашиш- функционал қўлланиш имкониятлари жуда чекланганлигининг гувоҳи бўламиз. Масалан: Ғалладан кўп ҳосил олдик-ғалладан мўл ҳосил олдик, аммо меҳмонга кўп одам келди-меҳмонга мўл (?) одам келди; нотик қўп гапирди-нотик мўл(?) гапирди ва ҳоказо.

Демак, юқоридаги факт ва мулоҳазалардан чиқариладиган хулоса шуки, синонимия қаторидаги сўзларнинг нутқда функционал қўлланиш даражаси турлича-айрим синонимия қаторига мансуб сўзлар кўп контекстда функционал қўлланса, баъзи қатордаги синонимлар камроқ контекстда функционал қўлланади, лекин мутлақо функционал қўлланмайдиган синонимлар йўқ. Нутқда функционал қўлланиш синонимликнинг миқдор белгиси эмас, балки унинг сифат белгисидир.

Бу келтирилган назарий хулоса ва фикрларнинг амалдаги, реал фактлардаги кўринишини, исботини ҳақиқий халқ санъаткори бўлган Абдулла Қаҳҳор ҳикоялари мисолида тадқиқ қиламиз.

Буюк сўз устаси, халқ тилининг билимдони Абдулла Қаҳҳор халқ тилининг ўзида бўлмаган ҳар қандай воситадан, у бадий тилга қанчалик

Филология / Филология / Philology

жило беришидан қатъий назар воз кеча олган. Айни пайтда шуни айтиш лозимки, бу ҳол ёзувчининг ўзига хос ҳикоя услубига ҳам боғлиқ. Абдулла Қаҳҳор сўзни шундай қўллайдики, бунда сўзнинг асосий маъносидан ташқари унинг барча маъно қирралари, нозикликлари тиниқ кўриниб туради. Сўзнинг маъно қирралари умумий воқеа, ҳолат, ёзувчи позицияси, ҳикояларнинг яхлит интонациясига тўлиғинча ёпишиб кетган.

Маълумки, синонимлар ижодкорга нутқнинг сержилолигини, таъсирчанлигини, ифодалилигини, айни пайтда майин ва шиддатлилигини таъминлаш учун танлаш имкониятини беради. Ёзувчи шу имкониятлардан қай даражада фойдаланганлигини ҳикоялари мисолида кўриб чиқайлик. Бу ўринда синонимия қаторидаги асосий тушунчани ташувчи сўз(доминанта)нинг шахсни, нарсабуюмларни, табиат ҳодисаларини англатиши ҳамда нисбий сўзларнинг қўлланиши нуқтаи назаридан тартиб берилиб изоҳланади.

Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида шахсга тааллуқли синонимлар салмоқли ўрин эгаллайди. Юқорида таъкидланганидек, Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида сўзни шундай қўллайдики, сўзнинг асосий маъносидан ташқари унинг барча маъно қирралари, нозикликлари кўриниб туради. Ёзувчи позицияси, ҳикоя интонациясига ёпишиб, киришиб кетган. Масалан: “Анор” ҳикоясида:

Эр-хотин тек қолишди. Хотин... тўнғиллади:

–Ҳавасга анор ейди дейсиз шекилли...

–Биламан... Ахир, нима қилай? Хўжайинимни ўлдириб пулини олайми,

ўзимни ҳиндига гаров қўяйми? Ғалатимисан ўзинг?

Шу ўринда ғалатимисан сўзи ўрнида қизиқмисан, эс-хушинг жойидами? Сўзларини қўллаш мумкин эди. Қизиқ, аломат, антиқа, ғалати, алламбало каби синонимия қаторида қизиқ сўзи стилистик жиҳатдан нейтрал, бўлса ғалати сўзи эса нейтрал эмас, яъни унда ачиниш, аяш, иложсизлик каби маъно қирралари иккинчи шахсга қаратилганлиги билан экспрессивликни янада оширган. Ёзувчининг маҳорати шундаки, ўта асабийлашган Туробжонни оила муқаддаслигини сақлаш, унинг дарз кетишига йўл қўймаслик нуқтаи назаридан жуда сиполик, босиқлик, мулоҳазакорлик билан гапиртиради.

“Адабиёт муаллими” ҳикоясида шундай гапни ўқиймиз:

Ҳамида ўн олти ёшлардаги тирик, қувноқ қиз, поччасини кўриб севиниб кетди. (“Адабиёт муаллими”, 1- том, 103-бет).

Айни ўринда шўх сўзи эмас, балки тирик сўзи атайин қўлланган. Бу сўз “қиз”нинг сифатловчиси сифатида қувноқ сўзи билан биргаликда уюшиб келмоқда. Аслида қувноқ сўзи ўзининг синоними бўлган шўх сўзи билан уюшиб келиши керак эди, аммо “тирик”ни уюшиқ бўлак сифатида семантик-стилистик мақсадда қатнаштирган. Бу адабиёт–“нафис адабиёт” муаллимининг руҳий ҳолати, дунёқараши, касбни эгаллаганлик даражасига жуда мос тушган. Агарда тирик сўзи ўрнига шўх лексемаси қўлланганда хушчақчақ, ўйноқи қиз сифатланар эди. Лекин юқорида тавсифланган адабиёт муаллимига тирик – серғайрат, ҳаракатчан, тийрак сифатларига эга бўлган шахс – қиз қарши қўйилмоқда. Бу билан “икки олам” – ўзини “билимдон”, “етук” санайдиган домла билан билимга

Филология / Филология / Philology

чанқоқ, ҳаракатчан қиз тўқнашмоқда. Ана шуларнинг ҳаммаси ўқувчини ўйлашга, фикрлашга, мулоҳаза юритишга мажбур қиладиган тирик лексемаси воситасида англашилмоқда, тафаккур тарзи ёритилмоқда. Бу ўринда тирик, серғайрат, ҳаракатчан, тийрак синонимия қаторидаги тирик лексемаси адабий-бадиий нутқнинг эмоционал-экспрессивлигини шакллантиришга хизмат қилмоқда.

“Минг бир жон” ҳикоясида: Мирраҳимов (жиккаккина киши) бирданига учта дарднинг номини айтди.

-Вой шўрим!.. – деди Мастура, - жиндаккина жонингизга-я! Шу жуссангизга учта дард сиғадими? (“Минг бир жон”, 1- том, 302-бет).

Ажойиб санъаткор, метиндек ирода соҳиби Абдулла Қаҳҳор қаҳрамонлар психологиясини яратар экан ҳаёт учун кураш, яшаш учун кураш нима эканлигини кичик-кичик деталларда беради. Мисолда берилган жуссалекемаси ўзининг синоними бўлган гавдага нисбатан экспрессивлиги билан ажралиб туради. Гавда сўзи нейтрал. Унда умумий маъно –ташқи қиёфасига кўра турли хил бўлиши мумкин, аниқроғи кичиклик, бежиримлик оттенкаси сезилмайди. Жусса сўзи эса, албатта, кичиклик, нозиклик каби бўёғи билан ажралиб туради. Ҳикоя бош қаҳрамони Мастуранинг ҳаётга, яшашга чанқоқлиги, ҳар қандай шароитда ҳам ўзини дадил тутишга ҳаракат қилиши унинг ҳазил-аскиясидан ҳам билиниб турибди. Ўзи бир ҳолда-ю, ўз оёғи билан юрган Мирраҳимовнинг устидан кулиб “шу жуссангизга учта дард сиғадими?” дейиши ҳаммани ижобий маънода лол қолдиради. Бу руҳий жараён, фақат, жусса сўзи билангина ифодаланади.

Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида шахсни, унинг характери билан боғлиқ воқеа ҳодисаларни англатувчи синонимлар билан бир қаторда нарсабуюм, ҳаракат билан боғлиқ бўлган синоним сўзларни ҳам ўта чиройли қўллаган.

“Анор” ҳикоясида шундай эпизод мавжуд: - Ё, қудратиндан, ишонмайди-я! – деди Туробжон келтирган матоини титкилаб, - мана чайнаб кўр! Кўргин, бўлмаса, иннайкейин дегин... (“Анор”, 1- том, 50-бет).

Бу ўринда атайин нарса сўзининг синоними бўлган мато сўзини ишлатган. Нарса сўзи стилистик қўлланиш жиҳатдан нейтрал, мато сўзида шу маънода экспрессия кучли, яъни унда камситиш билан боғлиқ маъно қирраси мавжуд. Бу маъно қирраси титкилаб равишдош шакли билан янада кучайтирилган. Анорга бошқоронғи бўлган ва эрининг анор олиб келишини кўзи тўрт бўлиб кутиб ўтирган аёл назарида, бу-ку арининг уяси мумли асал экан, тоза асалнинг ўзи бўлганда ҳам нарса эмас, фақат мато бўлар эди. Ҳикоя сюжетининг умумий йўналиши, воқеалар ривожини айтишда шу ўринда мато сўзини бошқа синоним сўз билан алмаштиришга йўл қўймайди. Буюм, нарса, мол, мато(х) синонимия қаторидаги салбий бўёққа эга бўлган мато сўзи ушбу ўринда ёзувчининг мақсадини рўёбга чиқариш учун хизмат қилган ва у орқали муаллиф маҳорати намоён бўлган.

Абдулла Қаҳҳор асарларида семантик синонимларни ўринли қўллаган. “Олтин юлдуз” ҳикоясида ўқиймиз: Қиш ўтди. Зўр ташвишлар, умидлар кўклами келди. (“Олтин юлдуз”, 1-том, 180-бет).

Матнда ташвишлар, умидлар лексемалари ўзаро синонимик

Филология / Филология / Philology

қўлланган. Бу сўзларининг маъноларида нозик семантик қирралари уларни синонимик ҳолда қўллаб, уюшиқ бўлақлар ҳосил қилиш имкониятини берган. Бир қарашда бу сўзларнинг синонимия қатори ташкил қилиши сезилмайди. Улар англатган маъно нозикликларига эътибор берилса, умумлаштирувчи тушунча намоён бўлади. Ташвиш сўзи аксарият ҳолларда салбий бўёқда қўлланса-да, унинг тинчини бузмоқ (ижобий маънода), уринмоқ (фойдали ишга) маъно қирралари ҳам мавжуд. Умид сўзининг бирор нарсага эришиш учун интилиши, истак, орзу, ният каби семантик компонентлари мавжуд. Бу маъно нозикликларига эътибор берсак, бир умумий тушунча ҳаракат қилмоқ семемаси атрофида бирлашганини кўрамиз.

Абдулла Қаҳҳор ҳикояларининг мавзуси ранг-баранг. Ҳар бир ҳикоя воқеа-ҳодисаларига мос бўлган сўз танлаш неъматидир Абдулла Қаҳҳорга берилгандек кўринади. “Хотинлар” ҳикоясида кечган воқеалар миллий қадриятлар асосига қурилган: инсонни қадрлаш, унинг қабрини зиёрат қилиш, шу асосда ўз инсонийлик бурчини қалбан бажариш ва бошқалар. Шу қадриятлар сирасига ҳалқ метерологияси – эртанги об-ҳавони башорат қилиш ҳам киради. Бу ўринда эртанги куннинг очиқ бўлиши бугунги саъй-ҳаракатга боғлиқ, қадриятларни мана шундай ҳурматлаш эртанги кунимизнинг равнақи ҳамдир, деган рамзий маъно ҳам сингдирилган.

Шунингдек, “Каравот” ҳикоясида товуш лексемаси воситасида ҳосил қилинган синонимлардан ўринли фойдаланилган: Бирон километр йўл босилгандан кейин, шу яқин орадан

милтиқ товуши чиқди. (“Каравот”, 1 том, 281-бет).

Келтирилган парчадаги товуш лексемаси овоз, товуш, ун, садо, сас, нидо, сазо сўзлари билан биргаликда синонимик қаторни ташкил қилади. Булар орасида овоз сўзи одам ва жонли нарсалар товушини ифодалаш учун қўлланилса, товуш калимаси одам, жонли нарсалар ҳамда жонсиз предметларнинг урилиши натижасида, ишқаланиши натижасида пайдо бўлган овозларни ифодалаш учун қўлланади. Ҳар иккала лексема ҳам стилистик нейтрал бўлиб, эмоционал-экспрессивлик буёғига эга эмас. Айни ўринда милтиқ товушининг қўлланиши, яъни товуш сўзининг айнан милтиққа нисбатан ишлатилиши асар қаҳрамони Ғанижоннинг бу товушдан ўта ҳаяжонланишига асос бўлган.

Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида қўшма сўзлар синонимиясидан ҳам моҳирлик билан фойдаланган. “Айб кимда” ҳикоясида шундай гапни ўқиймиз: Нариги уйдан, уладаси чиқиб кетган ёстиқни кўтариб, Ҳамдам чиқди. (“Айб кимда”, 1-том, 108-бет).

Мисолдаги уладаси чиқиб қўшма феъли жулдури чиқиб қўшма феъли билан бир синонимик уяни ташкил қилади. Ҳар иккала сўз ҳам стилистик бўёққа эга, яъни нейтрал эмас. Кўп ишлатилавериш эскириб кетган, йиртиқ-сиртиқ буюмларга нисбатан ишлатилади. Фақат улар қўлланиш жиҳатдан дифференциация қилади: жулдур(қўшма сўзнинг асоси) асосан кийим-бошга нисбатан, баъзан кўрпа-ёстиқ ва баъзи буюмларга нисбатан қўлланади, улада кўпроқ кўрпа-ёстиққа ва бошқа буюмларга нисбатан қўлланилса, бош кийим - бошга нисбатан камроқ қўлланади.

Филология / Филология / Philology

Бола тарбиясига бағишланган бу ҳикояда увадаси чиқиб кетган ёстиқни “тарбияси ўртача” Ҳамдамнинг кўтариб чиқиши ҳикоя мазмунига мос тушган. Тарбия ҳақида мактаб ўқитувчиларига “дарс бермоқчи” бўлган Ҳамроевнинг бу борадаги ўй-фикрлари “зидди тарбия” эканлиги тилимизнинг бой имкониятларидан фойдаланган ҳолда жиддий танқид қилинган.

Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида яратилган образларга ва тасвирланган воқеа –ҳодисаларга назар ташласак, уларга(образлар ва воқеа-ҳодисаларга) ўзининг муносабатининг гувоҳи бўламиз. Масалан: “Думли одамлар” ҳикоясини олиб кўрайлик: Инглиз тилига мойил бўлганим, албатта тасодиғий эмас, болалигимда Американинг таърифни кўп эшитганман: осмонтегар иморатлар, ана осма кўчалару... (“Думли одамлар”, 1-том, 318-бет).

Лексикамизда осмонўпар, осмакўприк сингари сўзлар мавжуд, аммо осмонтегар, осма кўча сингари сўзлар Абдулла Қаҳҳорнинг Америкага “хурмати” сифатида ясаган “неологизмлар”дир. Ҳикоянинг бошланишиданоқ мавзунинг қаёққа йўналтирилгани маълум. Бу ўринда осмонўпар ёки баланд иморатлар деб ўзининг хайрихоҳлигини, мойиллигини ифодалаши мумкин эди, лекин ахлоқ-одоб, маънавият каби қадриятларнинг йўқолиши ҳисобига юзага келган бойликка нисбатан антипатиясини юқоридаги ясалмалар билан ифодалаган. Бу ҳалқимизнинг “Бойнинг буғдой нонидан Ўзингнинг зоғоранг яхши” мақолини эслатади.

Хулоса

Кўшма сўзнинг (сукут қилиб) асоси ва компоненти бўлган сукут қисми асосий маънони ташийдиган. Бу сўз жимлик,

жим-житлик, сукунат сўзлари билан синонимия қаторини ташкил қилади. У шахс ёки шахсларнинг сўзсиз, товушсиз ҳолати маъносини билдиради. Ҳикояда тилга олинган воқеалар – ўта ғалағовур, тўс-тўполон портлаш, отишмалардан кейинги ҳолат – тинч ҳолатни бошқа пайтдаги жимлик ҳолати билан қиёсланса, ўзгача бир жимликни ҳис қиламиз. Бу шундай жимликки, уни сўзлар воситасида тасвирлаш жуда қийин, фақат тасаввур қилиш мумкин. Тилимизнинг хассос билимдони Абдулла Қаҳҳор бундай жимликни, унинг айтиш мумкин бўлса, даражасини тасвирлаш учун инсонларга хос бўлган сўзни нарсаларга-дарахтларга нисбат берилиб, уларни ҳам сукут қилдиради. Натижада, эмоционал – экспрессивликининг нодир ифодаси юзага келган.

Абдулла Қаҳҳор ҳикояларида фикрни аниқ, мақсадга мувофиқ тарзда ифодалаш учун луғавий синонимлардан ўринли фойдаланиш орқали тилимизнинг луғавий синонимларга бойлигини яна бир қарра намоёни қилган.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Абдулла Қаҳҳор. “Адабиёт муаллими”, 1- том, 103-бет.
2. Абдулла Қаҳҳор. “Айб кимда”, 1- том, 108-бет.
3. Абдулла Қаҳҳор. “Думли одамлар”, 1-том, 318-бет.
4. Абдулла Қаҳҳор. “Каравот”, 1 том, 281-бет.
5. Абдулла Қаҳҳор. “Минг бир жон”, 1- том, 302-бет.
6. Алекторова Л.П. Об оттенках значений лексических синонимов.

Филология / Филология / Philology

В.кн.Синонимы русского языка и их особенностей, Ленинград,1972.123-138 бетлар.

7. Жуманиёзов Р. Синонимлар таърифи масаласи, Ўзбек тили ва адабиёти журналы,1970,1-сон.

8. Қучқортоев И. Луғавий синонимик воситалар ва уларнинг асосий турлари. ЎТА журналы,1984 й,4-сон,3-8 бет.

9. Меметов А.Синонимы в современном крымско-татарском языке, журнал Советская тюркология, Баку,1974,5-сон.

10. Мирзаев М., Усмонов С., Расулов И.. Ҳозирги ўзбек адабий тили,Тош,1966.

11. Озаровский О.В. Синонимия высказываний с разным расположением отрицания, журнал, ФН, М,1982.3-сон.

12. Русский язык. Энциклопедия.М.1979,287-бет.

13. Русский язык. Энциклопедия.М.1979,стр-284.
Алекторова Л.П. Об оттенках значений лексических синонимов. Вкн.: Синонимы русского языка и их особенности. Ленинград, 1972, стр-123-125.

14. Русский язык. Энциклопедия.М.1979.

15. Тўйчибоев Б. Синтактик синонимларнинг лексик ва морфологик синонимлар билан муносабати. ЎТА журналы,1973,6-сон.

16. Тўйчибоев Б. Ўзбек адабий тилида қисмни(бутуннинг бўлагини) билдирувчи конструкциялар синонимияси.ЎТА журналы,1980,3-сон.

17. Ҳожиёв А. Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати,Тош,1974.

18. Ҳожиёв А. Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати. “Ўқитувчи” нашриёти,1974й.

19. Ҳозирги замон ўзбек тили,Тошкент,1957.

20. Ҳозирги ўзбек адабий тили,Тошкент,1980.

21. Abduvaliyeva D. Abduvaliyeva Z. The Lexis Of Alisher Navoi's Historical Works. European Journal of research and Reflection in educational Sciences. Progressive Academic Publishing, UK. Volume 8 Number 3, Part II, 2020. –P.56-63.